

УДК 338.45

Горілько В.С. студентка гр. 076м-20з-1

Науковий керівник: Тимошенко Л.В., к.е.н., доцент кафедри прикладної економіки, підприємництва та публічного управління

(Національний технічний університет "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, Україна)

БІЗНЕС НА РИНКУ МЕТАЛОБРУХТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підприємницька діяльність щодо збирання, заготівлі та здійснення операцій з металобрухтом спрямована як на захист інтересів підприємств вітчизняної металургійної галузі, так і на забезпечення екологічної безпеки довкілля.

Брухт металу виступає одним з ресурсоцінних відходів, оскільки є важливою стратегічною та енергозберігаючою сировиною для металургійного виробництва, без якої робота металургійних заводів неможлива.

У глобальному вимірі брухт залишається найважливішим ресурсом для зниження викидів у металургії. Щорічно в усьому світі переробляється близько 630 млн. т брухту, що дає можливість скоротити викиди CO₂ на 950 млн. т. За 2021 рік частка брухту у виплавці сталі збільшилася до 32%, тоді як у 2019 році цей показник становив 30%, а 2020-го, у розпал пандемії – 29% [1].

Відмічалось досить активне ведення бізнесу в сфері відновлення ресурсоцінних відходів у довоєнний період. А саме: відбувалося як зростання обсягів заготівлі брухту, так об'ємів його постачань на металургійні підприємства України та за кордон.

За підсумками 2021 р. брухтозаготівля в Україні зросла на 34,6% – до 4,1 млн. т, поставки брухту на металургійні підприємства збільшилися на 15%, до 3,3 млн. т. Експорт металобрухту з України за січень-грудень зріс у 17 разів – до 615,7 тис. т. [1].

В умовах воєнного стану формування процесів на українському ринку металобрухту визначається низкою факторів, які впливають на його ділову активність (таблиця 1, побудовано за матеріалами [2]). Як зазначається в дослідженні [1] обсяги брухтозаготівлі в Україні за січень-квітень 2022 року знизилися на 50,4% в порівнянні з відповідним періодом 2021 року – до 620,1 тис. т. Поставки брухту на метпідприємства впали на 47,1%, до 583,5 тис. т. Експорт металобрухту становив 7,1 тис. т, тоді як у січні-квітні 2021 року було експортовано 87 тис. т брухту.

У публікації Л. Буймістер [3] запропоновано кроки, які дозволять відновити ділову активність на ринку, налагодити ефективну систему виробництва та переробки знищеної техніки, сприятимуть збереженню довкілля:

- коригування та перегляд законодавства, що регулює операції з металобрухтом. Чинні законодавчі обмеження не сприяють розвитку ринку та не відображають дзеркальне спрощення торгових відносин з країнами, що відмінили імпорتنі мита на час дії воєнного стану в Україні;

- відновлення державної системи балансу утворення та споживання брухту чорних та кольорових металів, з подальшим розподілом напрямків постачань, включаючи експорт та давальницькі форми переробки. Саме експортні можливості українських компаній стануть гарантією відновлення ділової активності на ринку, цінової справедливості та налагодження ефективного процесу переробки військового брухту, а також сприятимуть збільшенню валютних надходження до бюджету України;

- створення умов для будівництва нових міні-металургійних та/або модернізація існуючих ливарних підприємств для налагодження переробки брухту легованих сталей з подальшим виготовлення продукції військового або подвійного призначення;

- активна співпраця з іноземними компаніями щодо утилізації військової техніки, переробки брухту легованих сталей, залучення технологій та інвестицій для розвитку ливарних підрозділів ВПК України;

**Формування процесів на українському ринку металобрухту в умовах
воєнного стану**

Чинник	Характер впливу
1. Скорочення обсягів виробництва сталі в Україні.	Воєнні дії або їх загроза в "металургійних" регіонах країни, розірвані логістичні ланцюжки забезпечення підприємств сировиною та вивезення готової продукції стали причиною скорочення виробництва сталі. Тому український ринок металобрухту демонструє мінімальну ділову активність.
2. Відсутність можливостей для переробки в Україні.	Броньована військова техніка на 75-80% складається з високолегованих марок сталі, які мають свою специфіку виготовлення та переробки. Рентабельність переробки брухту легованих сталей, особливо військового походження, залежить від наявності достатніх енергетичних та трудових ресурсів. Зараз така виробнича діяльність в Україні практично відсутня.
3. Відносно низькі обсяги воєнного брухту.	За дослідженнями УА Втормет структура утворення металобрухту від можливої утилізації трофейної техніки за фізичною вагою складається з танків (до 30%), броньованої техніки для перевезення піхоти (до 40%), автомобільного транспорту різного призначення (до 15%) та іншої техніки, включаючи авіаційну (до 15%). Підтверджені загальні обсяги військової техніки та спорядження, які можуть бути переведені в категорію металобрухту оцінюються в 18-20 тис. т. Такі обсяги є не достатніми для організації окремого переробного підприємства або суттєвого технічного переоснащення існуючих ливарних потужностей.
4. Висока собівартість металобрухту, отриманого в результаті утилізації військової техніки.	Для того, щоб знищена/ушкоджена військова техніка стали товарним металобрухтом, необхідно провести низку технологічних операцій: виявлення, обстеження на вибохонебезпечність, санітарну обробку, переміщення до майданчику зберігання, огляд ремонтно-відновлювальними підрозділами ЗСУ, охорона, порізка/розділка, сортування тощо. З урахуванням витрат на логістику загальна вартість таких «підготовчих» операцій досить висока і деяких випадках може перевищувати собівартість металобрухту, який утворюється в процесі утилізації.

Побудовано автором за [2]

- залучення приватного сектору економіки до налагодження виробництва продукції подвійного та військового призначення з метою сталого забезпечення наших збройних сил сучасним озброєнням, боеприпасами та амуніцією.

Таким чином, відновлення активності українського ринку металобрухту та встановлення законодавчо-обґрунтованих правил поведінки бізнес-структур на цьому ринку сприятимуть ефективній переробці військової техніки, утилізації зруйнованого майна і забезпечать зниження впливу на довкілля.

Перелік посилань

1. Григоренко Ю. Актуальний брухт: війна в Україні не зупинить глобальну декарбонізацію URL: <https://gmk.center/ua/posts/aktualnij-bruht-vijna-v-ukraini-ne-zupinit-globalnu-dekarbonizaciju/>
2. Бублей В. Що робити з металобрухтом зі знищеної техніки окупантів URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/11/686887/>
3. Буймістер Л. Хто отримує вигоду від заборони експорту металобрухту URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/10/692423/>